

Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätös jatkoselvitykseen ryhtymisestä Enersense International Oyj:n ja Voimatel Oy:n välistä yrityskauppaa koskevassa asiassa

Sisällys

1	Asia.....	3
2	Asian vireilletulo	3
3	Ratkaisu	3
4	Osapuolet ja niiden harjoittama liiketoiminta	3
5	Yrityskauppa- ja valvontaa koskevien säännösten soveltuminen järjestelyyn.....	3
6	Ilmoittajan näkemys relevanteista markkinoista ja osapuolten markkina- asemasta	4
6.1	Johdanto	4
6.2	Tietoliikenneinfrastruktuurin palvelut	4
6.3	Energiainfrastruktuurin palvelut	7
7	Yrityskaupan kilpailuvaikutukset	10
7.1	Ilmoittajan näkemys yrityskaupan kilpailuvaikutuksista	10
7.2	KKV:n alustava arvio yrityskaupan kilpailuvaikutuksista.....	11
8	Johtopäätös.....	12
9	Sovelletut säännökset	12
10	Muutoksenhaku	12
11	Lisätiedot	13

1 Asia

Jatkoselvitykseen ryhtyminen yrityskauppa-asiassa Enersense International Oyj / Voimatel Oy.

2 Asian vireilletulo

Kilpailu- ja kuluttajavirastolle ("KKV" tai "virasto") on 9.12.2022 ilmoitettu järjestely, jossa Enersense International Oyj ("Enersense" tai "ilmoittaja") hankkii yksinomaisen määräysvallan Voimatel Oy:ssä ("Voimatel").

3 Ratkaisu

Kilpailu- ja kuluttajavirasto ryhtyy asiassa kilpailulain (948/2011) 26 §:n 1 momentin nojalla jatkoselvitykseen, jossa tutkitaan, estääkö käsiteltävänä oleva yrityskauppa kilpailulain 25 §:ssä tarkoitetulla tavalla olennaisesti tehokasta kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla erityisesti siitä syystä, että sillä luodaan määräävä markkina-asema tai vahvistetaan sitä.

4 Osapuolet ja niiden harjoittama liiketoiminta

- Enersense** on suomalainen pörssilistattu yhtiö, jonka liiketoimintasegmenttejä ovat Smart Industry, Power, Connectivity ja International Operations. Connectivity-segmentissä Enersense tarjoaa suurille teleoperaattoreille ja muille tietoverkkoyhtiöille tietoliikenneverkkoja koskevia suunnittelu-, rakentamis- ja ylläpitopalveluita. Power-segmentti puolestaan kattaa energiasektorin asiakkaille tarjottavat palvelut, kuten sähkönsiirtoverkkojen, sähköasemien sekä tuulivoimapuistojen, rakentamisen ja kunnossapidon. Lisäksi Enersense toimittaa sähköisen liikenteen latausjärjestelmiä sekä sähköön varastoinnin ratkaisuja.
- Voimatel** on suomalainen yhtiö, joka tarjoaa tieto- ja sähköverkkopalveluita sekä energian hallintaa koskevia palveluita. Tietoverkkopalveluissa Voimatel tarjoaa verkkojen suunnittelua, rakentamista ja ylläpitoa sekä operointia. Sähköverkkoihin liittyen Voimatel tarjoaa jakelu- ja siirtoverkkojen suunnittelu-, rakennus- ja kunnossapitopalveluita. Lisäksi Voimatel tarjoaa verkkoyhtiöille ja teollisuudelle sähköasemien rakentamista ja huoltoa sekä sähköisen liikenteen latausjärjestelmiin liittyviä palveluita.

5 Yrityskauppavalvontaa koskevien säännösten soveltuminen järjestelyyn

- KKV:lle toimitetun yrityskauppailmoituksen mukaan Enersense hankkii Voimatelin koko osakekannan. Järjestelyssä on kyse kilpailulain 21 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta määräysvallan hankkimisesta.
- Enersensen maailmanlaajuinen liikevaihto vuonna 2021 oli noin 239 miljoonaa euroa ja Suomesta kertynyt liikevaihto noin 177 miljoonaa euroa. Voimatelin maailmanlaajuinen liikevaihto vuonna 2021 oli noin 133 miljoonaa euroa ja Suomesta kertynyt liikevaihto noin 127 miljoonaa euroa. Koska kilpailulain 22 §:n mukaiset liikevaihtorajat ylittyvät, järjestelyyn sovelletaan kilpailulain yrityskauppavalvontaa koskevia säännöksiä.

5. Kilpailulain 26 §:n 1 momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto ratkaisee ensi vaiheessa, onko asiassa ryhdyttävä jatkoselvitykseen. Jos Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei anna päätöstä jatkoselvitykseen ryhtymisestä 23 työpäivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta, yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi. Kilpailu- ja kuluttajavirasto ryhtyy asiassa jatkoselvitykseen tällä 23 työpäivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta antamallaan päätöksellä.

6 Ilmoittajan näkemys relevanteista markkinoista ja osapuolten markkina- asemasta

6.1 Johdanto

6. Ilmoittajan mukaan yrityskaupan osapuolilla on horisontaalisesti päällekkäistä toimintaa tietoliikenneinfrastruktuurin ja energainfrastruktuurin rakentamisen ja kunnossapidon markkinoilla. Lisäksi osapuolten välillä on vähäinen vertikaalinen yhteys energainfrastruktuurin palveluiden markkinoilla sähköisen liikenteen palveluissa.

6.2 Tietoliikenneinfrastruktuurin palvelut

7. Tietoliikenneinfrastruktuurin palveluiden markkinoilla molemmat osapuolet tarjoavat kiinteän verkon ja mobiiliverkon rakentamisen ja kunnossapidon palveluita sekä kaapelinäyttöpalveluita.¹ Ilmoittajan mukaan markkinoita tulee tarkastella jakamalla ne ensinnäkin mobiiliverkkoihin, kiinteisiin verkkoihin² sekä kaapelinäyttöpalveluihin.
8. Mobiiliverkot koostuvat tukiasemista ja kiinteästä verkosta, johon tukiasema on liitetty. Tukiasemat lähettävät ja vastaanottavat radiosignaaleja sekä lähettävät niitä edelleen kiinteään verkkoon.³ Mobiiliverkon rakentamisen ja kunnossapidon markkinaa ei ole ilmoittajan mukaan tarkoituksenmukaista segmentoida edelleen esimerkiksi verkkoteknologian tai projektien eri osa-alueiden perusteella.⁴
9. Kiinteät verkot koostuvat runkoverkosta, joissa on kyse eri maantieteellisiä alueita yhdistävistä suuremmista kaapeleista, ja liityntäverkoista, joilla tarkoitetaan

¹ Lisäksi osapuolet tekevät erilaisten verkkoon yhdistettyjen kamera- ja valvontajärjestelmien asennustöitä sekä sisäverkkojärjestelmien asennuksia. Osapuolten päällekkäisyys on kuitenkin vähäistä, eikä yrityskaupalla ilmoittajan näkemyksen mukaan ole olennaista vaikutusta kilpailuun näissä palveluissa.

² Ilmoittajan mukaan mobiiliverkkoa omistavat suuret teleoperaattorit, kun taas kiinteitä verkkoja omistavat myös muut toimijat. Mobiiliverkkoja ja kiinteitä verkkoja koskevat palvelut kilpailutetaan tyypillisesti erillis kilpailutuksina. Lisäksi mobiiliverkon rakentaminen ja kunnossapito vaativat enemmän teleteknistä asennustyötä kuin kiinteän verkon rakentaminen, minkä vuoksi kiinteän verkon rakentamisen ja kunnossapidon markkinalla toimii laajempi joukko yrityksiä.

³ Rajanveto kiinteän verkon ja mobiiliverkon osien välillä perustuu asiakkaiden hankintatapoihin. Mobiiliverkon rakentaminen voidaan toteuttaa "avaimet käteen" -palvelukokonaisuutena, jolloin mobiiliverkon rakentamisen yhteydessä toteutetaan tarvittavat kiinteät yhteydet lähimpään verkon osaan. Ilmoittajan segmentoinnissa mobiiliverkon rakentamiseen sisältyy siten myös tarvittavan kiinteän yhteyden rakentaminen.

⁴ Markkinoiden segmentointi edelleen verkkoteknologian (esim. 5G) mukaan ei ole ilmoittajan mukaan perusteltua, sillä hankinnat käsittelevät tyypillisesti eri sukupolvien verkkoteknologioita. Markkinoilla ei myöskään toimi sellaisia yrityksiä, jotka rakentaisivat ainoastaan esimerkiksi 5G-verkkoa. Segmentointi ei ole perusteltua myöskään projektien eri osien mukaan, sillä palvelut hankitaan tyypillisesti "avaimet käteen" -palvelukokonaisuuksina.

loppuasiakkaiden kiinteitä valokuituyhteyksiä, *fixed/wireless access* -yhteyksiä⁵ ja muita liittymätoimituksia. Ilmoittajan mukaan runkoverkkoa ja liityntäverkkoa tulee tarkastella toisistaan erillään, sillä niiden rakentaminen on tekniseltä toteutukseltaan erilaista.

10. Runkoverkon osalta markkina tulee ilmoittajan mukaan segmentoida edelleen runkoverkon laitteisiin ja runkoverkon kuitukaapeleihin. Runkoverkon laitteiden rakentamisessa ja kunnossapidossa on kyse erilaisten verkkokomponenttien, kuten vaihteiden ja kytkinten, asentamisesta, ja se edellyttää teleteknistä osaamista. Runkoverkon kuitukaapelien rakentaminen ja kunnossapito puolestaan koostuu käytännössä maanrakennustyöstä ja siihen rinnastettavasta työstä. Liityntäverkon segmentointi edelleen ei ilmoittajan mukaan ole tarpeen, mutta ilmoittaja on kuitenkin toimittanut virastolle markkinatietoja erikseen FTTH-rakentamisesta⁶ sekä lisäliittyyjärakentamisesta ja -kytkennästä⁷.
11. Ilmoittajan mukaan rakentaminen ja kunnossapito kuuluvat samalle tuotemarkkinalle kaikilla edellä mainituilla markkinasegmenteillä. Ilmoittaja on perustellut näkemystään sillä, että rakentamisen ja kunnossapidon palveluita tuottavat pääasiassa samat toimijat.⁸ Asiakkaat puolestaan kilpailuttavat palveluita sekä yhdessä että erikseen, mutta ilmoittajan mukaan teleoperaattoriasiakkaat ovat viime aikoina hankkineet palvelut kokonaisuutena.⁹ Ilmoittaja on kuitenkin viraston pyynnöstä toimittanut markkinatietoja myös rakentamiseen ja kunnossapitoon eriteltyinä.
12. Kaapelinäyttöpalveluilla tarkoitetaan kaapelien sijainnin merkitsemistä maastoon sijaintitietojen perusteella, ja niiden tarkoituksena on estää tietoverkkojen vaurioituminen muiden maanrakennustöiden yhteydessä. Ilmoittajan mukaan kyse on selkeästi muista tietoliikenneinfrastruktuurin palveluista erillisestä palvelusta, minkä vuoksi kaapelinäyttöpalveluita tulee tarkastella omana markkinanaan.
13. Ilmoittajan mukaan tietoliikenneinfrastruktuurin palveluiden markkinat ovat valtakunnalliset, sillä kilpailuedellytykset markkinoilla ovat valtakunnallisesti riittävän yhtenäiset. Suuret teleoperaattorit kilpailuttavat puitesopimukset pääasiassa valtakunnallisesti, ja kilpailutuksiin osallistuvat pääasiassa valtakunnalliset yritykset. Vaikka esimerkiksi kunnossapitopalveluissa edellytetään resurssien maantieteellistä läheisyyttä sopimuksissa määriteltujen vasteaikojen vuoksi, siirtyvät henkilöstöresurssit aiemmalta toimittajalta uudelle toimittajalle sopimuskumppanin vaihtuessa. Tämän vuoksi yritykset voivat osallistua kilpailutuksiin myös alueilla, joilla niillä ei vielä ole toimintaa.

⁵ *Fixed/wireless access* -yhteydessä kiinteistön liittäminen verkkoon toteutetaan kaapeliyhteyden sijaan operaattorin 5G-verkkoon yhdistettävän kiinteästi asennettavan ulkotukiaseman avulla. Operaattorit markkinoivat palvelua tyypillisesti nimityksillä "Koti 5G", "Kiinteä 5G" tai "5G-laajakaista" erotuksena aiemmista ei-kiinteään asennukseen perustuvista mobiililaajakaistoista.

⁶ FTTH-rakentamisella tarkoitetaan kuitu kotiin -tekniikalla (*Fibre to the Home*, FTTH) toteutettavaa uudisrakentamista. Osapuolten toiminta tälle segmentillä ei ole ollut päällekkäistä vuonna 2021. Voimatel on tehnyt FTTH-rakentamista koskevia sopimuksia vuonna 2022, jolloin sen myynti tällä segmentillä on ollut kuitenkin vähäistä.

⁷ Lisäliittyyjärakentamisella tarkoitetaan kuitukaapelien rakentamista lähimmältä runkoverkkoyhteydeltä kiinteistön laitetilaa ja lisäliittyyjäkytkennällä verkon loppuasiakkaan kytkemistä operaattorin verkkoon.

⁸ Ilmoittajan on kuitenkin tunnistanut, että markkinalla toimii myös pienempiä toimijoita, jotka tarjoavat vain rakentamisen palveluita.

⁹ Ilmoittaja uskoo tämän jatkuvan myös tulevaisuudessa.

14. Ilmoittajan mukaan yrityskaupan kannalta relevantit tietoliikenneinfrastruktuurin palveluiden markkinat ovat siten
- mobiiliverkon rakentaminen ja kunnossapito Suomessa,
 - runkoverkon laitteiden rakentaminen ja kunnossapito Suomessa,
 - runkoverkon kuitukaapelien rakentaminen ja kunnossapito Suomessa,
 - liityntäverkon rakentaminen ja kunnossapito Suomessa sekä
 - kaapelinäyttöpäalvelut Suomessa.

Taulukko 1: Markkinoiden arvo sekä osapuolten markkinaosuudet tietoliikenneinfrastruktuurin palveluiden markkinoilla Suomessa vuonna 2021.¹⁰

	Markkinan arvo (MEUR)	Enersense	Voimatel	Osapuolet yhteensä
Mobiiliverkon rakentaminen ja kunnossapito	77	[20–30] ¹¹ %	[30–40] %	[50–60] %
Mobiiliverkon rakentaminen	67	[20–30] %	[30–40] %	[50–60] %
Mobiiliverkon kunnossapito	10	[20–30] %	[30–40] %	[50–60] %
Runkoverkon laitteiden rakentaminen ja kunnossapito	32	[15–20] %	[20–30] %	[30–40] %
Runkoverkon laitteiden rakentaminen	28	[15–20] %	[15–20] %	[30–40] %
Runkoverkon laitteiden kunnossapito	4	[10–15] %	[30–40] %	[40–50] %
Runkoverkon kuitukaapelien rakentaminen ja kunnossapito	112	[5–10] %	[20–30] %	[30–40] %
Runkoverkon kuitukaapelien rakentaminen	91	[5–10] %	[30–40] %	[30–40] %
Runkoverkon kuitukaapelien kunnossapito	20	[0–5] %	[15–20] %	[15–20] %
Liityntäverkon rakentaminen ja kunnossapito	52	[20–30] %	[15–20] %	[40–50] %
Lisäliittyjäarakentaminen ja -kytkentä	28	[30–40] %	[30–40] %	[60–70] %
Liityntäverkon kunnossapito	9	[20–30] %	[5–10] %	[30–40] %
Kaapelinäyttöpäalvelut	8	[20–30] %	[5–10] %	[30–40] %

15. Osapuolten tärkeimmät kilpailijat mobiiliverkon rakentamisen ja kunnossapidon markkinalla Suomessa vuonna 2021 olivat Eltel Networks Oy ([20–30] %), Oy L M Ericsson Ab ([5–10] %), Huawei Technologies Oy (Finland) Co Ltd ([5–10] %), Digita Oy ([0–5] %) ja Netel Oy ([0–5] %). Tarkasteltaessa ainoastaan kunnossapitoa, ilmoittaja on tunnistanut kilpailijoiksi Eltel Networks Oy:n ([30–40] %) ja Digita Oy:n ([10–15] %).

¹⁰ Taulukossa esitetyt tiedot perustuvat ilmoittajan yrityskauppailmoituksessa toimittamiin tietoihin. Ilmoittaja on kuitenkin myöhemmässä vaiheessa havainnut, että osa Voimatelin myynnistä on kohdistettu virheellisesti runkoverkon kuitukaapelien sekä liityntäverkon rakentamisen ja kunnossapidon välillä. Lisäksi ilmoittaja on tunnistanut, että Voimatelin myynnit mobiiliverkon rakentamisessa ja kunnossapidossa sisältävät ainoastaan mobiilitukiasemarakentamisen ja laitefilatöiden osuuden ja muu mobiilitukiasemien kuituyhteyksiin- ja laiterakentamiseen liittyvä liikevaihto on sisällytetty kiinteän verkon segmentteihin. Ilmoittajalla ei ole ollut käytettävissään olevilla tiedoilla mahdollisuutta tarkastella markkinoita alueellisesti.

¹¹ Hakasulkeisiin merkityissä kohdissa tarkka tieto on poistettu liikesalaisuutena.

16. Mobiiliverkkojen rakentamisessa laitevalmistajat tuottavat ilmoittajan mukaan osapuolille ja muille urakoitsijoille kilpailupainetta. Aiemmin kilpailutuksiin osallistuivat pääasiassa rakentamisen itse tekevät yritykset, kuten osapuolet, mutta 5G-verkon rakentamisen kilpailutuksiin osallistuvat myös laitevalmistajat. Laitevalmistajat voivat toteuttaa koko 5G-verkon rakentamisen itse tai hyödyntämällä ulkomaisia alihankintaverkostojaan, minkä vuoksi ilmoittaja katsoo laitevalmistajien olevan 5G-verkon rakentamisessa osapuolten kilpailijoita.
17. Osapuolten tärkeimmät kilpailijat runkoverkon laitteiden rakentamisessa ja kunnossapidossa olivat Eltel Networks Oy ([40–50] %), Netel Oy ([5–10] %) ja Anaconda Nexus Oy ([5–10] %). Runkoverkon kuitukaapelien rakentamisessa ja kunnossapidossa osapuolten tärkeimmät kilpailijat olivat puolestaan Eltel Networks Oy ([15–20] %), Infratek Finland Oy/TLT-Building Oy ja TLT-Connection Oy¹² ([15–20] %), Netel Oy ([10–15] %), Elvera Oy ([5–10] %) ja Verkonrakentaja Wire Oy ([0–5] %).
18. Liityntäverkon rakentamisessa ja kunnossapidossa osapuolten tärkeimmät kilpailijat olivat Eltel Networks Oy ([20–30] %), Infratek Finland Oy/ TLT-Building Oy ja TLT-Connection Oy ([5–10] %) ja Netel Oy ([5–10] %). Tarkasteltaessa lisäliittyjä rakentamista ja -kytkentää sekä liityntäverkon kunnossapitoa ilmoittaja on tunnistanut osapuolten kilpailijoiksi ainoastaan Eltel Networks Oy:n ja TLT-Connection Oy:n.
19. Kaapelinäyttöpalveluissa osapuolten merkittävin kilpailija vuonna 2021 oli ilmoittajan mukaa Geomatikk Finland Oy, jonka markkinaosuus oli [40–50] prosenttia. Lisäksi kilpailijoita ovat Eltel Networks Oy ([5–10] %), Jyvässeudun Johtokartoitus Oy ([5–10] %), Oy NordWest Engineering Ab ([5–10] %) ja Elvera Oy ([0–5] %).

6.3 Energiainfrastruktuurin palvelut

20. Osapuolilla on horisontaalisesti päällekkäistä toimintaa energiainfrastruktuurin palveluiden markkinoilla sähkön siirtoverkon sekä sähköasemien rakentamisessa ja kunnossapidossa. Lisäksi osapuolilla on päällekkäistä toimintaa jakeluverkoissa sähkön mittaroinnin kenttäasennuksissa¹³ sekä teollisuuden muissa sähkötöissä¹⁴.

¹² TLT-konserni on siirtynyt osaksi Infratek Finland Oy:n kanssa samaa Vinci-konsernia vuonna 2022.

¹³ Ilmoittajan mukaan sähkön mittaroinnin kenttäasennusten markkinan arvo Suomessa vuonna 2021 oli 20 miljoonaa euroa. Enersensen markkinaosuus tästä oli [5–10] prosenttia, Voimatelin [0–5] prosenttia ja osapuolten yhteensä [10–15] prosenttia. Osapuolten tärkeimmät kilpailijat olivat Eltel Networks Oy ([20–30] %) ja Despro Engineering Oy (ent. Polarmit Oy) ([10–15] %). Enersense tarjoaa sähkön mittaroinnin kenttäasennusten palveluita ainoastaan Uudenmaan alueella. Koska Voimatel ei tarjoa kyseisiä palveluita Etelä-Suomen AVI:n toimialueella, osapuolilla ei ole sähkön mittaroinnin kenttäasennuksissa alueellista päällekkäisyyttä.

¹⁴ Osapuolet tarjoavat teollisuuden asiakkaille vähäisissä määrin muita sähkötöitä. Ilmoittajan mukaan osapuolten päällekkäisyys teollisuuden muissa sähkötöissä on vähäinen ja rajoittuu 0,4–20 kilovoltin ("kV") sähköasennustöihin. Ilmoittajan arvion mukaan teollisuuden muiden sähkötöiden markkinan arvo Suomessa vuonna 2021 oli kolme miljoonaa euroa. Enersensen markkinaosuus tästä oli [0–5] prosenttia, Voimatelin [30–40] prosenttia ja osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus [30–40] prosenttia. Ilmoittajan mukaan osapuolten tärkeimmät kilpailijat olivat Caverion Industria Oy ([30–40] %) ja Infratek Finland Oy ([10–15] %). AVI-alueittain tarkasteltuna osapuolten toiminta on päällekkäistä Etelä-Suomen AVI:n toimialueella, jolla osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus oli [40–50] prosenttia markkinan koon ollessa miljoona euroa. Enersensen markkinaosuus tästä oli [5–10] prosenttia ja Voimatelin [40–50] prosenttia. Ilmoittajan mukaan osapuolten tärkeimmät kilpailijat olivat Caverion Industria Oy ([20–30] %) ja Infratek Finland Oy ([10–15] %).

Osapuolten välillä on lisäksi sekä horisontaalinen päällekkäisyys että vertikaalinen yhteys sähköisen liikenteen palveluiden markkinoilla.¹⁵ Näistä markkinoista käsitellään alla tarkemmin siirtoverkon ja sähköasemien rakentamista ja kunnossapitoa.

21. Siirtoverkon¹⁶ sekä sähköasemien rakentamista ja kunnossapitoa voidaan ilmoittajan mukaan tarkastella erottamalla muiden asiakkaiden kuin Fingrid Oyj:n ("Fingrid") omistamat siirtoverkot ja sähköasemat omiksi markkinoikseen. Siirtoverkoissa osapuolten toiminnan päällekkäisyys rajoittuu muiden kuin Fingridin omistamien siirtoverkkojen rakentamiseen ja kunnossapitoon. Myös sähköasemien rakentamisen ja kunnossapidon markkinoilla osapuolten merkittävin päällekkäisyys koskee muita asiakkaita kuin Fingridiä.
22. Ilmoittaja on tarkastellut muiden asiakkaiden siirtoverkkojen sekä sähköasemien rakentamisen ja kunnossapidon markkinoita sisällyttämällä niihin kaikki erityyppiset asiakkaat. Ilmoittaja on kuitenkin viraston pyynnöstä tarkastellut sähköasemien rakentamisen ja kunnossapidon markkinoita asiakastyypeittäin jaettuna verkkoyhtiöihin (pl. Fingrid), teollisuuteen ja tuulipuistoihin.¹⁷
23. Kuten tietoliikenneinfrastruktuurin palveluissa, myös energiainfrastruktuurin palveluissa kutakin tuotemarkkinaa tulee ilmoittajan mukaan tarkastella kokonaisuutena sisältäen sekä rakentamisen että kunnossapidon. Ilmoittajan mukaan siirtoverkkojen sekä sähköasemien rakentamisesta ja kunnossapidosta vastaavat pääosin samat toimijat. Ilmoittaja on kuitenkin viraston pyynnöstä toimittanut markkinatietoja rakentamisesta ja kunnossapidosta erikseen.
24. Ilmoittajan mukaan energiainfrastruktuurin markkinat ovat maantieteelliseltä laajuudeltaan valtakunnalliset, sillä kilpailuedellytykset kullakin tuotemarkkinalla ovat valtakunnallisesti riittävän yhtenäiset.¹⁸ Hankkeen sijainnilla voi olla merkitystä toimijoiden tarjoushalukkuuteen, mutta tyypillisesti toimijat kykenevät tarjoamaan mihin tahansa osaan maata, ja kilpailijat ovat pääosin samat riippumatta projektin sijainnista. Ilmoittaja tunnistaa, että kunnossapitopalvelut vaativat paikallisia resursseja huoltovarmuuden takaamiseksi. On kuitenkin mahdollista, että paikalliset resurssit siirtyvät uudelle toimittajalle, mikäli aiempi toimittaja häviää kunnossapitosopimuksen kilpailutuksen tietyllä maantieteellisellä alueella. Lisäksi maantieteellistä peittoa voidaan täydentää alihankintaverkoston avulla. Ilmoittaja on kuitenkin toimittanut virastolle

¹⁵ Osapuolten liiketoiminta on päällekkäistä sähköisen liikenteen latausjärjestelmien rakentamisessa. Ilmoittajan mukaan latausjärjestelmien rakentamisen markkinan arvo Suomessa vuonna 2021 oli 35 miljoonaa euroa, josta osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus oli [0–5] prosenttia. Alueellisesti tarkasteltuna osapuolten toiminta on päällekkäistä Etelä-Suomen AVI:n alueella, jossa osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus oli [0–5] prosenttia markkinan arvon ollessa 12 miljoonaa euroa. Osapuolten tärkeimmät kilpailijat olivat Plugit Finland Oy (30–40 %), Liikennevirta Oy (20–30 %), Destia Oy (10–20 %), Eltel Networks Oy (5–10 %) ja JiiPee Sähköpalvelu Oy (5–10 %). Osapuolten välillä on sähköisen liikenteen palveluiden markkinoilla lisäksi vertikaalinen yhteys, sillä Enersensen määräysvallassa oleva Unified Chargers Oy ("Unified Chargers") valmistaa latauslaitteita, joita Voimatel puolestaan asentaa. Ilmoittajan arvion mukaan Unified Chargersin osuus Suomessa myydyistä DC latauslaitteista on noin [0–5] prosenttia.

¹⁶ Ilmoittajan mukaan siirtoverkot ovat suurjännitteisiä sähköverkkoja, joiden jännite on 110, 220 tai 400 kV. Suurjännitteisistä voimajohtoista koostuvan kantaverkon omistaa Fingrid, minkä lisäksi 110 kV:n voimajohtoja omistavat paikalliset verkkoyhtiöt ja tuulipuistojen omistajat.

¹⁷ Osapuolilla ei kuitenkaan ole päällekkäistä liiketoimintaa tuulipuistojen sähköasemien rakentamisessa ja kunnossapidossa eikä teollisuuden sähköasemien rakentamisessa.

¹⁸ Rakentamisessa keskeisin resurssi on projektijohtaminen, joka voidaan tyypillisesti toteuttaa valtakunnallisesti.

alueellisia markkinatietoja aluehallintovirastojen¹⁹ ("AVI") toimialueiden mukaisella jaottelulla.²⁰

Taulukko 2: Markkinoiden arvo sekä osapuolten markkinaosuudet muiden asiakkaiden kuin Fingridin omistamien sähköasemien rakentamisen ja kunnossapidon markkinoilla Suomessa vuonna 2021.

	Markkinan arvo (MEUR)	Enersense	Voimatel	Osapuolet yhteensä
Sähköasemien rakentaminen ja kunnossapito, valtakunnallinen	79	[5–10] %	[0–5] %	[5–10] %
Sähköasemien rakentaminen, valtakunnallinen	49	[0–5] %	[0–5] %	[0–5] %
Sähköasemien rakentaminen, Lounais-Suomi	2	[0–5] %	[0–5] %	[0–5] %
Sähköasemien kunnossapito, muut verkkoyhtiöt, valtakunnallinen	6	[40–50] %	[10–15] %	[50–60] %
Sähköasemien kunnossapito, muut verkkoyhtiöt, Etelä-Suomi	2	[80–90] %	[10–15] %	[90–100] %
Sähköasemien kunnossapito, muut verkkoyhtiöt, Itä-Suomi	6	[0–5] %	[5–10] %	[5–10] %
Sähköasemien kunnossapito, muut verkkoyhtiöt, Lounais-Suomi	1	[30–40] %	[10–15] %	[50–60] %
Sähköasemien kunnossapito, teollisuus, valtakunnallinen	1	[15–20] %	[50–60] %	[70–80] %
Sähköasemien kunnossapito, teollisuus, Etelä-Suomi	0,25	[50–60] %	[20–30] %	[70–80] %
Sähköasemien kunnossapito, teollisuus, Lounais-Suomi	0,17	[10–15] %	[60–70] %	[70–80] %

25. Osapuolten tärkeimmät kilpailijat sähköasemien rakentamisen ja kunnossapidon markkinalla Suomessa vuonna 2021 olivat VEO Oy (15–30 %), Infratek Finland Oy/TLT-Building Oy ja TLT-Connection Oy (10–20 %), Hitachi Energy Finland Oy (5–10 %), Eltel Networks Oy (0–5 %) ja Siemens Energy Oy (0–5 %). Kunnossapidon segmenteillä osapuolten kilpailijoita olivat lisäksi TM Voima Oy ja Caverion Industria Oy.

¹⁹ Aluehallintovirastoja on kuusi: Etelä-Suomen AVI, Itä-Suomen AVI, Lapin AVI, Lounais-Suomen AVI, Länsi- ja Sisä-Suomen AVI sekä Pohjois-Suomen AVI.

²⁰ Virasto on pyytänyt ilmoittajaa tarkastelemaan markkinoita myös alueellisesti, ja ilmoittaja on tehnyt tarkastelun aluehallintovirastojen toimialueisiin perustuvien alueiden mukaisesti. Ilmoittajan mukaan tätä kapeampi maantieteellinen tarkastelu ei ole mielekästä osapuolten toiminta huomioon ottaen, eikä ilmoittajan ole käytettävissään olevilla tiedoilla myöskään mahdollista tarkastella markkinoita tätä kapeammalla alueellisella jaottelulla.

Taulukko 3: Markkinoiden arvo sekä osapuolten markkinaosuudet muiden asiakkaiden kuin Fingridin omistamien siirtoverkkojen rakentamisen ja kunnossapidon markkinoilla Suomessa vuonna 2021.

	Markkinan arvo (MEUR)	Enersense	Voimatel	Osapuolet yhteensä
Siirtoverkon rakentaminen ja kunnossapito, valtakunnallinen	58	[10–15] %	[5–10] %	[10–20] %
Siirtoverkon rakentaminen, valtakunnallinen	50	[5–10] %	[0–5] %	[5–10] %
Siirtoverkon rakentaminen, Lappi	15	[0–5] %	[0–5] %	[0–5] %
Siirtoverkon rakentaminen, Länsi- ja Sisä-Suomi	25	[0–5] %	[0–5] %	[0–5] %
Siirtoverkon kunnossapito, valtakunnallinen	8	[40–50] %	[0–5] %	[40–50] %
Siirtoverkon kunnossapito, Etelä-Suomi	2	[60–70] %	[5–10] %	[60–70] %

26. Osapuolten tärkeimmät kilpailijat muiden kuin Fingridin omistaman siirtoverkon rakentamisen ja kunnossapidon markkinalla Suomessa vuonna 2021 olivat Eltel Networks Oy ([60–70] %), Destia Oy ([10–15] %), Infratek Finland Oy/TLT-Building Oy ja TLT-Connection Oy ([0–5] %), TM Voima Oy ([0–5] %) ja Infratiera Oy ([0–5] %).

7 Yrityskaupan kilpailuvaikutukset

7.1 Ilmoittajan näkemys yrityskaupan kilpailuvaikutuksista

27. Ilmoittajan näkemyksen mukaan yrityskauppa ei olennaisesti estä tehokasta kilpailua tietoliikenneinfrastruktuurin tai energiainfrastruktuurin rakentamisen ja kunnossapidon markkinoilla Suomessa. Tästä syystä ilmoittaja ei ole myöskään esittänyt virastolle arviota yrityskaupan tehokkuuseduista.
28. Osapuolten markkinaosuudet nousevat [30–60] prosenttiin ilmoittajan markkinamäärittelyn mukaisilla tietoliikenneinfrastruktuurin palveluiden markkinoilla. Ilmoittajan mukaan kilpailu tietoliikenneinfrastruktuurin palveluiden markkinoilla perustuu pääasiassa volyymiltaan suurten puitesopimusten ja projektien kilpailutuksiin. Markkinaosuuksia voidaankin pitää ainoastaan suuntaa antavina indikaattoreina yritysten markkinavoimasta, sillä kilpailutustavan ja investointien syklisyyden vuoksi yritysten markkinaosuudet voivat vaihdella vuosittain merkittävästikin.
29. Tehokkaan kilpailun ei voida katsoa estyvän yrityskaupan seurauksena, sillä kullakin markkinalla voidaan osoittaa tekijöitä, jotka estävät yrityskaupan osapuolia käyttämästä yrityskaupan seurauksena mahdollisesti syntyvää markkinavoimaa. Keskeisillä teleoperaattoriasiakkaila on merkittävää tasapainottavaa neuvotteluvoimaa, joka rajoittaa yrityskaupan seurauksena syntyvän keskittymän kykyä nostaa hintatasoa. Ilmoittajan mukaan asiakkaat voivat käyttää neuvotteluvoimaansa siirtämällä hankintoja toimittajalta toiselle,

tukemalla uusien toimijoiden markkinoille tuloa tai pienten toimijoiden toiminnan laajentamista, pilkkomalla hankintoja, madaltamalla tarjouskilpailuun osallistuville asetettuja vaatimuksia ja tuottamalla palveluita itse. Vastaavaa tasapainottavaa neuvotteluvoimaa on myös kaapelinäyttöpalveluiden markkinan asiakkailta.

30. Ilmoittajan mukaan yrityskauppa ei johda myöskään koordinoituihin kilpailuvaikutuksiin tietoliikenneinfrastruktuurin markkinoilla. Ilmoittajan mukaan markkinatoimijat eivät yhteensovita toimintaansa millään edellä mainitulla tietoliikenneinfrastruktuurin palveluiden markkinasegmentillä, eikä myöskään yrityskauppa johda yhteensovittamisen todennäköisyyden kasvamiseen. Mikään markkinoista ei ole siinä määrin läpinäkyvä, että se mahdollistaisi toiminnan yhteensovittamisen. Lisäksi eri markkinasegmenteille jää osapuolten merkittävimmän kilpailijan, Eltel Networks Oy:n ("Eltel"), lisäksi useita pienempiä toimijoita.
31. Ilmoittajan mukaan osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus energiainfrastruktuurin palveluiden markkinoilla ei nouse yli 15 prosenttiin ilmoittajan markkinamäärittelyllä. Myös yrityskaupan tuottama markkinaosuuden lisäys jää vähäiseksi. Sen vuoksi yrityskaupan ei voida odottaa johtavat kilpailun merkittävään vähenemiseen millään energiainfrastruktuurin tuotemarkkinalla. Lisäksi ilmoittajan mukaan energiainfrastruktuurin palveluiden markkinoilla toimii osapuolten lisäksi useita muita toimijoita.

7.2 KKV:n alustava arvio yrityskaupan kilpailuvaikutuksista

32. Asian selvitysvaihe huomioon ottaen virasto ei ota tässä päätöksessä täsmällisesti kantaa yrityskaupan kilpailuvaikutuksiin tai relevanttien markkinoiden määrittelyyn. Tässä päätöksessä esitetyt viraston kannanotot ovat alustavia, eivätkä ne muodosta tyhjentävää luetteloa mahdollisista kilpailuongelmista.
33. Usea viraston kuulema markkinatoimija suhtautui ilmoitettuun järjestelyyn neutraalisti. Huomattava osa lausunnonantajista toi kuitenkin esiin huolensa siitä, että yrityskauppa johtaisi kilpailun vähenemiseen ja haitallisiin kilpailuvaikutuksiin sekä tietoliikenneinfrastruktuurin että energiainfrastruktuurin palveluiden markkinoilla. Tietoliikenneinfrastruktuurin palveluiden markkinoiden osalta lausuntopalautteessa nousi esiin myös huoli mahdollisista haitallisista koordinoituista kilpailuvaikutuksista. Lisäksi lausuntopalautteessa esitettiin poikkeavia näkemyksiä ilmoittajan esittämästä markkinamäärittelystä.
34. Ilmoittajan toimittamien markkinatietojen perusteella yrityskaupan osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus tietoliikenneinfrastruktuurin palveluiden markkinoilla on korkea riippumatta siitä, tarkastellaanko osuuksia ilmoittajan oman markkinamäärittelyn vai vaihtoehtoisten markkinamääritelmien perusteella. Markkinan segmentointitavasta riippumatta keskittymästä muodostuisi markkinajohtaja usealla markkinalla.
35. Tietoliikenneinfrastruktuurin palveluiden markkinat ovat keskittyneet jo ennen yrityskauppaa. KKV:n markkinakuulemisessa nostettiin esiin, että tietoliikenneinfrastruktuurin markkinat keskittyvät edelleen yrityskaupan seurauksena keskittymän ja Eltelin väliseksi duopoliksi. Myös viraston

teleoperaattoreilta²¹ keräämän ostoreskontra-aineiston alustavan tarkastelun perusteella osapuolten ja Eltelin asema markkinoilla on merkittävä muiden toimijoiden merkityksen jäädessä vähäiseksi.

36. Virasto on tarkastellut alustavasti myös osapuolten välistä kilpailun läheisyyttä teleoperaattoreilta kerätyn tarjouskilpailuaineiston avulla. KKV:n tekemien osallistumis- ja voittotodennäköisyysanalyysien perusteella osapuolet kohtaavat kilpailutuksissa toisensa ja Eltelin merkittävästi useammin kuin muita toimijoita. Lisäksi osapuolten osallistuminen samoihin kilpailutuksiin on vaikuttanut merkittävästi niiden voittotodennäköisyyksiin. Tulokset viittaavat siihen, että osapuolet ovat toistensa läheisiä kilpailijoita. Pienempien kilpailijoiden ja laitevalmistajien osapuolille tuottama kilpailupaine vaikuttaa analyysien perusteella hyvin rajalliselta.
37. KKV:n selvityksissä ei ole toistaiseksi tullut esiin näyttöä ilmoittajan esittämästä operaattoreiden tasapainottavan neuvotteluvoiman olemassaolosta tai sen käytöstä.
38. Ilmoittajan virastolle toimittamien tietojen perusteella osapuolilla on merkittäviä päällekkäisyyksiä energiainfrastruktuurin palveluissa sekä sähköasemien että siirtoverkkojen kunnossapidon markkinoilla. Viraston alustavien havaintojen perusteella ei ole selvää, että rakentamista ja kunnossapitoa tulisi tarkastella ilmoittajan esittämällä tavalla osana samaa tuotemerkkinä tai että etenkin kunnossapidon markkina olisi maantieteelliseltä laajuudeltaan valtakunnallinen. Kun kunnossapitoa tarkastellaan erikseen, osapuolten markkinaosuudet nousevat ilmoittajan toimittamien tietojen perusteella merkittäviksi sekä valtakunnallisessa että alueellisessa tarkastelussa.

8 Johtopäätös

39. KKV:n alustavan tarkastelun perusteella yrityskauppa saattaa aiheuttaa haitallisia kilpailuvaikutuksia tietoliikenneinfrastruktuurin palveluiden markkinoilla Suomessa. Lisäksi yrityskaupan kilpailuvaikutuksia energiainfrastruktuurin palveluiden markkinoilla sähköasemien ja siirtoverkon kunnossapidon segmenteillä on edelleen selvitettävä. Yrityskaupan kilpailuvaikutusten yksityiskohtainen tutkiminen jatkoselvityksessä on aiheellista.

9 Sovelletut säännökset

Kilpailulaki (948/2011) 21, 22, 24 ja 26 §.

10 Muutoksenhaku

Kilpailulain 49 a §:n perusteella yrityskaupan ilmoittaja ei saa hakea muutosta tähän päätökseen valittamalla.

²¹ DNA Oyj, Elisa Oyj, Telia Finland Oyj ja Suomen Yhteisverkko Oy.

11 Lisätiedot

Lisätietoja päätöksestä antaa asiantuntija Tiia Sotamaa, puhelin 029 505 3083, sähköposti tiia.sotamaa@kkv.fi.

Ylijohtaja Timo Mattila

Asiantuntija Tiia Sotamaa